

Cuprins

Abrevieri.....	5
Prefață.....	9

PARTEA I ACȚIUNEA CIVILĂ ÎN PROCESUL PENAL

CAPITOLUL I

ASPECTE INTRODUCATIVE	11
1.1. Noțiunile de acțiune, acțiune în justiție, acțiune civilă și drept la acțiune	12
1.1.1. Noțiunile de acțiune și acțiune în justiție.....	12
1.1.2. Noțiunea de acțiune civilă.....	14
1.1.3. Noțiunea de drept la acțiune	23
1.2. Acțiunea civilă în procesul penal.....	27
1.2.1. Noțiune.....	27
1.2.2. Elementele acțiunii civile în procesul penal	30
1.2.3. Trăsăturile acțiunii civile exercitate în procesul penal.....	31
1.3. Acțiunea penală.....	37
1.3.1. Noțiune	38
1.3.2. Elementele acțiunii penale	38
1.3.3. Trăsăturile acțiunii penale.....	39
1.3.4. Etapele acțiunii penale	40
1.3.5. Cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale.....	42
1.4. Corelația dintre acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal	49
1.4.1. Aspecte introductive	49
1.4.2. Avantajele și dezavantajele sistemului mixt.....	50
1.4.3. Comparație între acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal	52
1.5. Actele normative care reglementează situația acțiunii civile în procesul penal	55
1.5.1. Convenția Europeană a Drepturilor Omului.....	56
1.5.2. Constituția României.....	62
1.5.3. Noul Cod de procedură penală	63
1.5.4. Noul Cod penal.....	66
1.5.5. Vechiul Cod civil	69
1.5.6. Noul Cod civil.....	70

1.5.7. Vechiul Cod de procedură civilă.....	72
1.5.8. Noul Cod de procedură civilă	73
1.6. Privire istorică asupra acțiunii civile în procesul penal.....	75

CAPITOLUL II

ELEMENTELE ACȚIUNII CIVILE EXERCITATE ÎN CADRUL PROCESULUI

PENAL.....	84
2.1. Noțiune	84
2.2. Temeiul acțiunii civile (cauza)	84
2.3. Obiectul.....	86
2.3.1. Aspecte generale	86
2.3.2. Repararea în natură a pagubei cauzate prin infracțiune	90
2.3.2.1. Restabilirea situației anterioare.....	90
2.3.2.2. Restituirea lucrurilor.....	91
2.3.2.3. Desființarea totală sau parțială a unui înscris.....	92
2.3.3. Repararea prejudiciului prin plata unei despăgubiri bănești.....	93
2.3.4. Repararea prejudiciilor nepatrimoniale (morale).....	99
2.4. Subiecții	105
2.4.1. Subiecții activi.....	106
2.4.1.1. Partea civilă	106
2.4.1.1.1. Noțiune.....	106
2.4.1.1.2. Cererea de constituire și momentul până la care persoana vătămată se poate constitui parte civilă.....	108
2.4.1.1.3. Aspecte controversate privind calitatea de parte civilă în procesul penal.....	113
2.4.1.1.4. Drepturile și obligațiile părții civile	125
2.4.1.2. Succesorii părții civile	130
2.4.1.3. Reprezentantul legal.....	133
2.4.1.4. Ministerul Public	134
2.4.2. Subiecții pasivi	137
2.4.2.1. Inculpatul.....	138
2.4.2.1.1. Noțiune.....	138
2.4.2.1.2. Succesorii inculpatului.....	140
2.4.2.1.3. Drepturile și obligațiile inculpatului.....	141
2.4.2.2. Partea responsabilă civilmente	143
2.4.2.2.1. Noțiune.....	143
2.4.2.2.2. Drepturile și obligațiile părții responsabile civilmente	150
2.4.2.2.3. Persoanele care pot avea calitatea de părți responsabile civilmente	152
2.4.2.2.4. Succesorii părții responsabile civilmente.....	170
2.5. Aptitudinea funcțională.....	171

CAPITOLUL III

EXERCITAREA ACȚIUNII CIVILE	172
3.1. Dreptul de opțiune în exercitarea acțiunii civile.....	172
3.2. Exercițarea acțiunii civile la instanța penală	178
3.2.1. Exercițarea acțiunii civile de către partea civilă.....	178
3.2.2. Exercițarea acțiunii civile din oficiu	179
3.3. Condițiile exercitării acțiunii civile în procesul penal	183

CAPITOLUL IV

ASIGURAREA ACȚIUNII CIVILE ÎN PROCESUL PENAL	198
4.1. Aspecte generale.....	198
4.1.1. Condițiile înființării măsurilor asigurătorii	203
4.1.2. Subiectele măsurilor asigurătorii.....	204
4.1.3. Obiectul măsurilor asigurătorii.....	207
4.1.4. Organele judiciare competente să dispună luarea măsurilor asigurătorii.....	211
4.2. Sechestrul penal propriu-zis	214
4.2.1. Noțiune.....	214
4.2.2. Procedura înființării sechestrului penal propriu-zis.....	214
4.2.3. Valorificarea bunurilor mobile sechestrate.....	218
4.3. Inscripția și notarea ipotecară.....	220
4.3.1. Noțiune.....	220
4.3.2. Procedura instituirii inscripției și notării ipotecare	221
4.4. Poprirea.....	222
4.4.1. Noțiune.....	222
4.4.2. Procedura înființării popririi.....	223
4.5. Contestarea măsurilor asigurătorii.....	225
4.6. Restituirea lucrurilor.....	228
4.7. Restabilirea situației anterioare.....	230

CAPITOLUL V

SOLUȚIONAREA ACȚIUNII CIVILE ÎN PROCESUL PENAL.

PUNEREA ÎN EXECUTARE A DISPOZIȚIILOR CIVILE DIN HOTĂRÂRE	233
5.1. Noțiune	233
5.2. Soluționarea acțiunii civile în procesul penal.....	233
5.3. Actele de dispoziție efectuate cu privire la latura civilă a procesului penal	240
5.3.1. Noțiune.....	240
5.3.2. Renunțarea la pretențiile civile	241
5.3.3. Tranzacția, medierea și recunoașterea pretențiilor civile	242
5.4. Soluționarea separată a acțiunii civile (disjungerea acțiunii civile)....	247

5.5. Raportul dintre acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal (Autoritatea hotărârii penale în procesul civil și efectele hotărârii civile în procesul penal)	250
5.6. Acțiunea civilă în contextul acordului de recunoaștere a vinovăției și al judecății în cazul recunoașterii învinuirii.....	258
5.6.1. Acordul de recunoaștere a vinovăției.....	258
5.6.2. Judecata în cazul recunoașterii învinuirii (procedura abreviată).....	260
5.7. Compensarea financiară de către stat a victimelor unor infracțiuni săvârșite cu violență.....	264
5.7.1. Aspecte generale.....	264
5.7.2. Aplicabilitatea	265
5.7.3. Condiții pentru acordarea compensației financiare	266
5.7.4. Procedura de acordare a compensației financiare	268
5.8. Punerea în executare a dispozițiilor civile din hotărâre.....	271
5.8.1. Aspecte generale.....	271
5.8.2. Contestația la executare.....	272

CAPITOLUL VI

DREPT COMPARAT	275
6.1. Aspecte generale.....	275
6.2. Acțiunea civilă în procesul penal francez.....	275
6.3. Acțiunea civilă în procesul penal italian	281
6.4. Despăgubirea persoanei vătămate în procesul penal german.....	284
6.5. Despăgubirea persoanei vătămate în sistemul anglo-saxon.....	289
6.6. Acțiunea civilă în procesul penal din Republica Moldova.....	290
6.7. Acțiunea civilă în procesul penal din Spania.....	294

PARTEA A II-A

EXERCITAREA ACȚIUNII ÎN RĂSPUNDERE CIVILĂ DELICTUALĂ LA INSTANȚA CIVILĂ

CAPITOLUL I

ASPECTE INTRODUCATIVE	297
1.1. Cazurile în care persoana vătămată se adresează instanței civile (Exercitarea acțiunii civile la instanța civilă).....	297
1.2. Clasificarea acțiunilor civile.....	302
1.3. Acțiunea în răspundere civilă delictuală.....	306
1.4. Prescripția dreptului material la acțiunea în răspundere civilă delictuală	311

CAPITOLUL II

ELEMENTELE ACȚIUNII CIVILE EXERCITATE ÎN CADRUL PROCESULUI

CIVIL	315
2.1. Noțiuni	315
2.2. Obiectul	315
2.3. Cauza	316
2.4. Subiectele	317
2.4.1. Noțiuni și condiții	317
2.4.2. Reclamantul	319
2.4.3. Pârâtul	322
2.4.4. Coparticiparea procesuală	323
2.4.5. Terțele persoane	326
2.4.5.1. Noțiuni	326
2.4.5.2. Intervenția voluntară	327
2.4.5.2.1. Intervenția principală	328
2.4.5.2.2. Intervenția accesorie	333
2.4.5.3. Intervenția forțată	337
2.4.5.3.1. Chemarea în judecată a altor persoane	337
2.4.5.3.2. Chemarea în garanție	341
2.4.5.3.3. Arătarea titularului dreptului	346
2.4.5.3.4. Introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane	349
2.4.6. Ministerul Public	352
2.4.6.1. Calitatea procesuală în care procurorul participă	352
2.4.6.2. Pornirea acțiunii civile	354
2.4.6.3. Participarea la judecată și prezentarea concluziilor	356
2.4.6.4. Exercițarea căilor legale de atac	360
2.4.6.5. Solicitarea punerii în executare a titlurilor executorii	361
2.4.6.6. Efectele participării procurorului față de titularul dreptului	362

CAPITOLUL III

CONDIȚIILE EXERCITĂRII ACȚIUNII CIVILE ÎN PROCESUL CIVIL

3.1. Aspecte generale	364
3.2. Analiza condițiilor de exercitare a acțiunii civile în procesul civil	365
3.2.1. Capacitatea procesuală	365
3.2.1.1. Capacitatea procesuală de folosință sau capacitatea de a fi parte	365
3.2.1.2. Capacitate procesuală de exercițiu sau capacitatea de a sta în judecată	367
3.2.2. Partea trebuie să posede calitatea procesuală necesară	369

3.2.3. Afirmarea unei pretenții.....	373
3.2.4. Partea să justifice un interes.....	375
CAPITOLUL IV	
ASIGURAREA ACȚIUNII CIVILE ÎN PROCESUL CIVIL	378
4.1. Aspecte generale.....	378
4.2. Sechestrul asigurător.....	381
4.2.1. Noțiune.....	381
4.2.2. Cazurile în care se poate solicita înființarea sechestrului asigurător și condițiile ce se cer a fi îndeplinite pentru înființarea măsurii	383
4.2.3. Soluționarea cererii de sechestrul asigurător	387
4.2.4. Aducerea la îndeplinire a sechestrului asigurător.....	391
4.2.5. Ridicarea sechestrului asigurător	392
4.2.6. Valorificarea bunurilor sechestrate	393
4.3. Sechestrul asigurător al navelor civile.....	394
4.4. Poprirea asigurătorie	397
4.4.1. Noțiune.....	397
4.4.2. Procedura înființării popririi.....	398
4.4.3. Subiecții popririi și raporturile juridice stabilite între aceștia	400
4.5. Sechestrul judiciar	400
4.5.1. Noțiune.....	400
4.5.2. Analiză comparativă între sechestrul asigurător și sechestrul judiciar	402
4.5.3. Condițiile ce trebuie să fie îndeplinite pentru încuviințarea măsurii	403
4.5.4. Soluționarea cererii de sechestrul judiciar.....	405
4.5.5. Aducerea la îndeplinire a sechestrului judiciar	407
CONCLUZII.....	410
BIBLIOGRAFIE.....	418

IOANA PĂCURARIU

Acțiunea civilă în procesul penal

**Exercitarea acțiunii în răspundere civilă
delictuală la instanța civilă**

Universul Juridic
București
-2016-

ABREVIERI

alin.	alineat
<i>apud</i>	citat după, indică o citare preluată de la alt autor, nu din original
art.	articol
B. Of.	Buletinul Oficial al României, Partea I
c.	contra
C. Ap.	Curtea de Apel
Cas.	Înalta Curte de Casație și Justiție a României
C.C.	Curtea Constituțională
C. civ.	Codul civil
C. com.	Codul comercial
C.D.	Culegere de decizii
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C. jud.	Revista „Curierul judiciar”- serie nouă
CJCE	Curtea de Justiție a Comunităților Europene (Luxembourg)
Convenție	Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția Europeană a Drepturilor Omului)
C. pen.	Codul penal
C. pr. civ.	Codul de procedură civilă
C. pr. pen.	Codul de procedură penală
CSJ	Curtea Supremă de Justiție (1990-2003)
cf.	a se compara cu
dec.	decizia
dec. civ.(pen.)	decizia civilă (penală)
dreptul	revista „Dreptul”
D.	decret
D.L.	decret-lege
ed.	ediție
Ed.	Editura
<i>Et.alii</i>	și alții (altele)
etc.	etcaetera („și celelalte”)
ex.	(de) exemplu
fr.	francez
g.	german
HCM	Hotărârea Consiliului de Miniștri
HG	Hotărârea Guvernului României

<i>ibidem</i>	în același loc (în aceeași lucrare)
<i>idem</i>	aceeași referință (același autor)
i.d.	id. est. „adică”
<i>infra</i>	mai jos (dedesubt)
<i>it.</i>	italian
ÎCCJ	Înalta Curte de Casație și Justiție
lit.	litera
loc. cit.	locul citat
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
n.a.	nota autorului
NCC	noul Cod civil român
NCP	noul Cod penal
NCPC	noul Cod de procedură civilă
NCPP	noul Cod de procedură penală
nr.	numărul
OG	Ordonanța Guvernului României
<i>op. cit.</i>	operă citată
OUG	Ordonanța de urgență a Guvernului României
p.n.	paranteza noastră
p.	pagina
par.	paragraful
<i>passim</i>	în diverse locuri
pct.	punctul
Plen TS	Plenul Tribunalului Suprem
pt.	pentru
PR	„Pandectele Române” - Repertoriu de jurisprudență, doctrină și legislație- serie nouă
RDP	„Revista de drept penal”
RRD	„Revista română de drept”
RRDP	„Revista română de drept privat”
s. civ.	secția civilă
s. civ. propr. int.	secția civilă și de proprietate intelectuală
s. com.	secția comercială
s. cont. adm.	secția contencios administrativ
s.n.	sublinierea noastră (a autorului)
sent. civ.(pen.)	sentință civilă (penală)
s. pen.	secția penală
ș.a.	și alții (altele)
<i>supra</i>	mai sus (deasupra)

t.	tomul
T.	tribunalul
TJ	Tribunalul Județean
TMB	Tribunalul Municipiului București
T. reg.	Tribunalul Regional
T.S.	Tribunalul Suprem
urm.	următoarele
V.	a se vedea
vs.	versus, „contra”
vol.	volumul

Prefață

Lucrarea cuprinde o abordare cuprinzătoare a problematicii acțiunii civile în procesul penal și este realizată în lumina dispozițiilor cuprinse în noile noastre reglementări procesuale. Lucrarea este divizată în două părți principale, prima fiind consacrată acțiunii civile în procesul penal, iar cea din urmă exercitării acțiunii în răspundere civilă delictuală. Această împărțire se justifică datorită faptului că exercitarea acțiunii civile în cadrul procesului penal este o consecință a săvârșirii unei infracțiuni, ceea ce antrenează și răspunderea civilă delictuală a făptuitorului.

Monografia reprezintă o cercetare amplă și contributivă a unei teme interdisciplinare, de drept procesual civil și penal. Cercetarea realizată, este, fără îndoială, una meritorie, căci intervine la un timp scurt după intrarea în vigoare a celor două coduri de procedură.

Cercetarea se întemeiază pe o bogată doctrină de specialitate, precum și pe jurisprudența publicată până la data elaborării lucrării. La sfârșitul lucrării regăsim și o prezentare a principalelor propuneri *de lege ferenda* formulate de către autoare.

Este relevant să remarcăm și cercetarea comparativă a instituțiilor atât din perspectiva dreptului anterior și a celui actual, cât și din punct de vedere al reglementărilor existente în alte state democratice. Autoarea a avut în vedere cu deosebire codurile francez, italian, spaniol și german.

Lucrarea beneficiază de o sistematizare corespunzătoare și este redactată într-un stil clar, precis și accesibil tuturor celor interesați în cunoașterea instituției cercetate.

Prof. univ. dr.h.c. Ioan Leș

Partea I

Acțiunea civilă în procesul penal

Capitolul I

Aspecte introductive

În funcție de ramura care conține norma juridică nerespectată de o persoană a cărei răspundere juridică se cere a fi antrenată, un proces este clasificat ca: penal, civil, comercial, fiscal etc. Astfel, dacă norma juridică încălcată este penală, procesul va fi penal ș.a.m.d.

În procesul penal există situații în care prin aceeași faptă se încalcă atât o normă penală, cât și o normă civilă. Desigur, este necesar ca acea normă civilă să vizeze exclusiv cazurile care atrag răspunderea civilă delictuală atât pentru fapta proprie, cât și, în unele cazuri, pentru fapta altei persoane.

Această încălcare este cea care poate să genereze nașterea a două acțiuni în procesul penal, respectiv: acțiunea penală și acțiunea civilă. Între cele două există un raport de subordonare de tipul principal-accesoriu. Acțiunea civilă este accesorie acțiunii penale, deoarece, în multe cazuri, urmează soarta acțiunii penale, fiind soluționate împreună sau acțiunea civilă fiind disjunctă de cea penală (dacă soluționarea sa tergiversează rezolvarea acțiunii penale) ori stingându-se odată cu aceasta sau fiind lăsată nesoluționată.

Pentru început considerăm că se impune să expunem principalele definiții, cuprinse în noile Codurile de procedură civilă și penală, în doctrina națională, precum și în doctrina și legislația străină, ale noțiunilor de: acțiune, acțiune în justiție, acțiune civilă și drept la acțiune urmând ca ulterior să definim acțiunea civilă în procesul penal.

Am enumerat definiții din dreptul procesual civil deoarece considerăm că acțiunea civilă în procesul penal este, în principiu, o instituție care aparține dreptului procesual civil, de natura unei acțiuni civile în responsabilitate delictuală, dar care se exercită în condiții speciale în cadrul procesului penal.